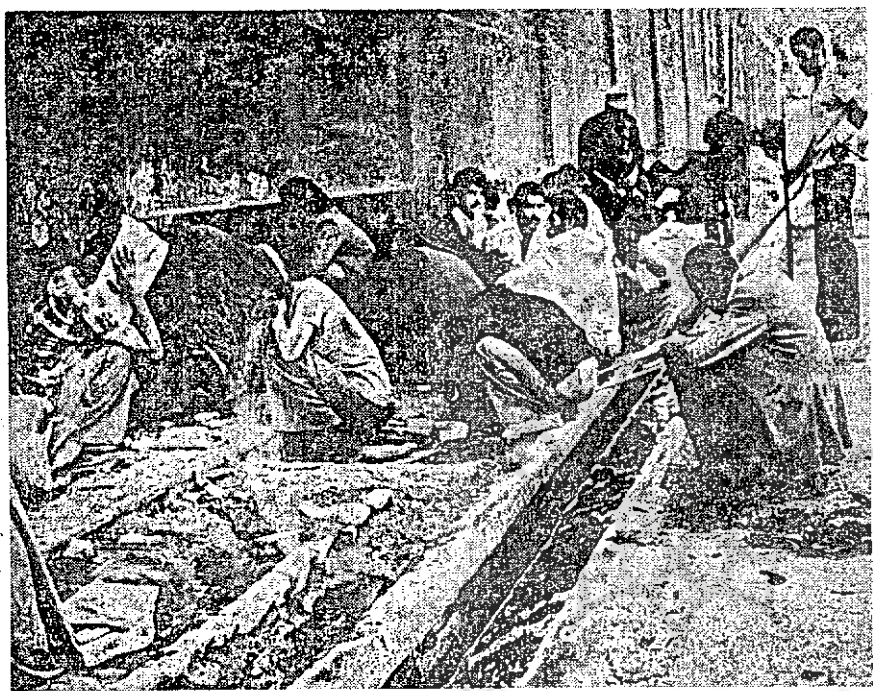

اعتیاد و قاچاق مواد مخدر: باید طرحی نو در انداخت

نوشته دکتر منوچهر کیانی

تازه وارد یک شهر اروپایی شده بودم. دوستی که مقیم همین شهر است به هتل آمده بود تا مرا ببیند. حین صحبت گفت فردا شب منزل یکی از دوستان دوران تحصیلمان جشنی برپا است و من گفتم تو از ایران می آیی و ترا همراه می برم... او و همسرش نیز صمیمانه از تو دعوت کرده اند در این جشن شرکت کنی.

شب بعد ما هر دو به ویلای زیبای این هم کلاسی سابق زفتمیم. او که حالا مدیر یک شرکت معروف است، پس از خوش آمدگویی، مرا به چند از دوستان و میهمانانش معرفی کرد.

بعد از چند دقیقه، زمانی که مشغول گفتگو با چند نفر از میهمانان بودم، مرد رشیدی با قدم های محکم به سوی من آمد و پس از سلام و احوالپرسی گفت:

از خانم صاحبخانه شنیده ام که شما از ایران آمده اید؟

گفتم همینطور است.

گفت: آمده ام از شما و دوستان تشکر کنم. در حالی که سعی داشتم نشان ندهم که علت تشکر را نمی دانم، گفتم:

- شما لطف دارید.

بعد این مرد بلند قامت و قوی هیكل گفت:

- من رئیس پلیس منطقه... هستم و یکی از کارهای مهم ما مبارزه با مواد مخدر است. من از این بابت از شما تشکر می کنم که دولت شما با قاچاقچیان که از جنوب آسیا و افغانستان قصد حمل مواد مخدر به اروپا را دارند، مبارزه امان ناپذیری دارد و آنان را پس از دستگیری اعدام می کند و در واقع «شما نوک پیکان را می شکنید».

ساعتی بعد، در تختخواب هتل با این پرسش کلنجار می رفتم که چرا ما (جهان سومی ها) جوانان و مردان قاچاقچی خود را اعدام و نابود می کنیم، اما این اروپایی ها، قاچاقچی هایشان را حداکثر به ده سال زندان محکوم می کنند.

تصویری آموزنده از گذشته...

محله و خیابان جمشید در گذشته مظهر نکبت اعتیاد به مواد مخدر بود. زمانی رسید که عده ای معتقد شدند اگر این محله نابود شود، دیگر جایی برای تمرکز قاچاقچیان مواد مخدر و معتادان وجود نخواهد داشت. محله جمشید تخریب و محو شد، اما قاچاق مواد مخدر و اعتیاد نه تنها از بین نرفت، بلکه به نحو نگران کننده ای هم گسترش یافته است.

قاچاقچی ها حق داشتند!

مدتی بعد به ایران بازگشتم. یک شب کانال یک «سیم» عده ای قاچاقچی را که قرار بود روز بعد اعدام شوند، نشان داد. فردی که گویا مسؤول مبارزه با مواد مخدر بود، خودش با آنان مصاحبه می کرد.

از نفر اول که بدون حرکت نشسته بود و نگاهی چون مرگ سرد داشت، و صورتش یخ زده می نمود، شتابان پرسید:

- وقتی ترا اعدام کنیم، چه اتفاقی خواهد افتاد؟

وی جواب داد: هیچ اتفاقی نمی افتد!

مصاحبه گر از نفر بعدی که خیلی خونسرد به نظر می رسید سؤال کرد:

- فردا صبح که ترا اعدام کنیم، چه اتفاقی خواهد افتاد؟

وی جواب داد: قیمت مواد موقتاً افزایش خواهد یافت!

وقتی از نفر سوم همین سؤال شد، وی جواب داد: وقتی مرا کشتید، کس دیگری جای مرا خواهد گرفت!

در جواب همین سؤال نفر چهارم جواب داد: هیچ اتفاقی نخواهد افتاد! آب از آب تکان نخواهد خورد!

سحرگاهان روز بعد آنان به جوخه آتش سپرده شدند. مردانی بین سی تا پنجاه سال سن. آنان اولین گروه نبودند که اعدام شدند و آخرین گروه هم نبوده، و نیستند. پس از اعدام آنان،

قیمت مواد کمی افزایش یافت، اما دوباره به حال عادی بازگشت. جوانان و مردان دیگری وارد «کارزار» قاچاق شدند. اعدام قاچاقچیان به هیچ وجه ایجاد ترس و وحشت در دیگران نکرد تا از این کار حذر کنند.

افزایش معتادان و میزان مصرف

قبل از شروع بحث لازم به توضیح است که اعتیاد به سیگار با اعتیاد به حشیش و ماری جوانا متفاوت است، و اعتیاد به حشیش با اعتیاد به تریاک فرق دارد، کما این که وابستگی به تریاک با اعتیاد به هروئین اختلاف دارد و اعتیاد به کوکائین با مصرف قرص های مخدری که هر چند وقت یکبار مصرف آن ها «مد» می شود، تفاوت دارد. هر یک از این مواد و یا سایر مواد مخدر دارای اثرات مخرب و نابودکننده برای فرد معتاد، محیط شخصی وی و سپس در صورت گستردگی اعتیاد، برای جامعه است.

امروزه اعتیاد به سیگار، یک مسأله عادی و معمولی است و در اکثر کشورهای جهان رواج دارد و علیرغم اخطارهای مقامات بهداشتی، مردم توجهی به صدمات آن ندارند. مصرف حشیش، آن طور که معروف است، اعتیاد نمی آورد، ولی مصرف زیاد آن صدمات جسمانی و روانی فراوان دارد!

کسانی که به تزریق هروئین معتاد می شوند، به ندرت راه بازگشت دارند. کوکائین نابودکننده تر از هروئین است! جنگالش از هر ماده مخدر دیگری خونین تر است!

متأسفانه مصرف تریاک و اعتیاد به آن در کشورمان همچون اعتیاد به سیگار سهل تلقی می شود و حتی خیلی ها برای آن مزایای طبی قائلند! اگر روزگاری استعمار و مأمورانش کشت و کشیدن تریاک را در ایران ترویج می کردند، امروزه این تصور باطل (محسنت تریاک) و عواملی همچون فقر، بیکاری و بیماری موجب گستردگی دامنه اعتیاد در ایران شده است. نکبت اعتیاد به تریاک همانقدر گروهی از ثروتمندان را آلوده کرده که فقیران را. یکی از شدت فقر بدن مبتلا شده و دیگری از فرط ثروت و غنا. یکی به دنبال درمان دردش می رود، و دیگری به سوی یافتن تفتنی جدید. باید توجه داشت که تنها فقرا و ثروتمندان نیستند که معتادند، بلکه اعتیاد در تمام قشرهای جامعه ما رسوخ کرده و به دامن جوانان جنگ، انداخته و در حال پیشروی است. (به اظهارات دبیر ستاد مبارزه با مواد مخدر در ۱۳ اردیبهشت سال جاری توجه شود).

پرا باید ما با صرف

میلیاردها هزینه و شهید

شدن بهترین

فرزندانمان مانع قاچاق

مواد مخدر به اروپا شویم

بگذاریم خود اروپاییها

«نوک پیکان مواد مخدر»

را بشکنند!

ارقام معتادان جدول شماره یک که ارقامی نیمه رسمی است و شاید تنها ارقام موجود باشد، بر مبنای عده زندانیان معتاد هر استان برآورد شده است، بدین ترتیب که فرض شده درصدی از معتادان حرفه ای هر استان در بند هستند و

سایرین آزادند و یا به علی زندانی نشده اند. به همین نحو، اما با درصد پایین تری عده مصرف کنندگان تفتنی مواد مخدر تخمین زده شده است. برای هر فرد معتاد مصرف یک گرم مواد در روز مبنای محاسبه کل مصرف قرار گرفته است. از این راه بالغ بر ۱۵۸ تن مصرف مواد (تریاک) در استان خراسان و بیش از ۹۷ تن در استان تهران در سال برآورد شده است. میزان مصرف ۱۵ استان کشور بیش از ۷۱۰ تن در سال برآورد شده است و لذا شاید بتوان مقدار مصرف در کل کشور را ۸۰۰ تن برآورد کرد: طبق این ارقام، مصرف کنندگان سالانه حداقل ۷۰۰ میلیارد تومان صرف خرید مواد مخدر می کنند و به همین میزان ارز از کشور خارج می شود (رقمی حدود یک میلیارد دلار)!

آقای محمد فلاح دبیر ستاد مبارزه با مواد مخدر طی مصاحبه ای که روز ۱۴ اردیبهشت در مطبوعات چاپ شد، ضمن اظهار نگرانی از این بابت که سن اعتیاد در کشور هر روز کاهش می یابد، یادآور شد «در حال حاضر در کشور ما دو میلیون معتاد وجود دارد که از این تعداد ۸۰۰ هزار نفر معتاد نیستند ولی به صورت تفتنی مواد مخدر مصرف می کنند. اکثر افرادی که به اعتیاد دچار می شوند مصرف تفتنی خود را قبل از ازدواج شروع می کنند؛ اما طبق برخی تخمین ها حدود ۳ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر معتاد در کشور وجود دارد که از این عده ۲۶۰ هزار

جدول یک - عده معتادان، معتادان در زندان و میزان مصرف مواد مخدر در ده استان کشور در اواخر سال ۱۳۷۷

استان	معتادان زندانی (۱)	معتادان (۲)	میزان مصرف در سال به کیلوگرم (۳)
۱- خراسان	۱۸۵۵۸	۴۳۴۷۹۹	۱۵۸۷۰۲
۲- تهران	۱۱۴۱۹	۲۶۷۵۵۲	۹۷۶۵۷
۳- کرمان	۷۰۰۶	۱۶۴۱۵۲	۵۹۹۱۶
۴- سیستان و بلوچستان	۵۸۳۰	۱۳۶۶۰۰	۳۹۸۵۹
۵- کرمانشاه	۵۳۶۲	۱۲۵۶۳۲	۴۵۸۵۶
۶- همدان	۴۲۵۵	۹۹۶۹۷	۳۶۳۸۹
۷- مازندران	۲۷۸۷	۸۷۷۳۱	۳۲۰۲۱
۸- لرستان	۳۷۲۵	۸۷۷۲۷	۳۲۰۲۸
۹- خوزستان	۳۴۸۶	۸۱۶۷۸	۲۹۸۱۲
۱۰- فارس	۳۴۵۳	۸۰۹۰۵	۲۹۵۳۰

(۱) معتادان اهل خراسان، حال چه در زندان های استان یا خارج استان زندانی باشند.

(۲) شامل معتادان و مصرف کنندگان تفتنی.

(۳) بر مبنای مصرف یک گرم در روز برای هر معتاد محاسبه شده است.

نفر را دانش‌آموزان تشکیل می‌دهند! از نظر عده‌ای دیگر از کارشناسان این ارقام کم تخمین زده شده و ارقام واقعی خیلی بیشتر است، چه از نظر عده معتادان و چه از جهت میزان مصرف مواد مخدر!

بیشترین عده معتادان به استان خراسان تعلق دارد؛ بالغ بر ۴۴۰ هزار نفر که در سال بیش از ۱۵۸ تن تریاک مصرف می‌کنند. بعد از خراسان، بیشترین عده معتادان و بالاترین میزان مصرف (غیر از استان تهران) به دو استان دیگر که همجواری افغانستان هستند، یعنی کرمان و سیستان و بلوچستان، مربوط می‌شود. اما همجواری با افغانستان تنها دلیل گسترده‌گی دامنه اعتیاد نیست، کما این که استان‌های کرمانشاه و همدان از نظر تعداد زندانیان معتاد، معتادان حرفه‌ای و تفنی و میزان مصرف مقام‌های پنجم و ششم را بعد از سیستان و بلوچستان دارا هستند. هم‌چنین استان آذربایجان شرقی که از نظر تعداد و تراکم جمعیت در مقام بالایی است، از حیث تعداد معتادان پس از استان‌های خوزستان و فارس قرار دارد.

شکست کامل

به جرأت می‌توان اذعان کرد که اگر قوانین مجازات قاچاق در ایران شدیدترین قوانین در سراسر جهان نباشد، جزو سخت‌ترین و بی‌رحم‌ترین آن‌ها است. این قوانین متأسفانه با آن که «شدید»ترین است، ولی عملاً ثابت شده فاقد «اثرات ترساننده» بوده و نتوانسته است مانع از دزدیاد قاچاق و خرید و فروش مواد مخدر شود. در حالی که طبق قوانین موضوعه برای چند گرم هروئین یا چند مثقال تریاک می‌توان افراد را اعدام کرد، هر ساله حدود هفتصد تن تریاک در کشور مصرف می‌شود. بنابراین، زندانی کردن معتادان و اعدام قاچاقچیان و دلالتان تاکنون بی‌نتیجه بوده است.

طبق اعتراف شجاعانه رئیس سازمان بهزیستی، با تمام زحماتی که مسؤولین متقبل می‌شوند «مشکل اعتیاد در کشور روز به روز حادتر می‌شود و نه تنها معتادان نسبت به اوایل انقلاب کاهش نیافته‌اند، بلکه بر تعداد آن‌ها نیز افزوده شده است.» و به احتمال زیاد با افزایش گرانی و گسترش بیکاری و فقر در جامعه این روند ادامه خواهد داشت و روز به روز عده بیشتری از افراد جامعه به دام اعتیاد خواهند افتاد.

عدم موفقیت ما در مبارزه با مواد مخدر، در حالی که مأموران انتظامی نهایت فداکاری را برای مبارزه با قاچاقچیان می‌کنند، و هر ساله عده قابل توجهی شهید می‌دهند، و ماهم معتاد را، هم دلال را و هم قاچاقچی را مجازات می‌کنیم باید مورد بررسی و تحقیق علمی قرار گیرد. باید انگیزه‌های اجتماعی اعتیاد و پنهان‌بردن افراد به آن توسط دانشگاهیان و متخصصین مطالعه شود و سپس توصیه‌های لازم ارائه شود و اجرا گردد. نباید از نظر دور داشت که در امر مبارزه با مواد مخدر، سالانه مبالغ گزافی صرف مبارزه با قاچاق این مواد می‌کنیم. به احتمال زیاد بهترین نیروهای انتظامی و نظامی در نبرد با قاچاقچیان در استان‌های مرزی شهید می‌شوند. طبق ارقام موجود تاکنون بیش از ۲۳۰۰ نفر در جریان مبارزه با قاچاقچیان شهید شده‌اند. قاچاقچیان به مدرن‌ترین سلاح‌ها و تجهیزات مجهز هستند. پیشرفته‌ترین خودروها و قوی‌ترین تیربارها را در اختیار دارند. برای حمل مواد نیز هم از شتر استفاده می‌کنند و هم از هلیکوپتر. از همه مهمتر این که وابسته به طالبان هستند! یا توسط آنان حمایت می‌شوند. به علاوه، در سطح جهان شبکه‌های مافیایی دارند.

باید توجه داشت که کمتر روزی است، که در روزنامه‌ها اعلام نشود که نیروهای انتظامی فلان باند قاچاق را متلاشی کردند. در فلان شهر، فلان مقدار تریاک کشف و ضبط شد. اما تمام این دستگیری‌ها مربوط به افراد جزء است. خرده‌فروش‌ها بازداشت و زندانی می‌شوند. تازه این‌ها گروه کوچکی از خیل عظیم دلال‌ها هستند. شاید بتوان گفت که با وجود سخت‌ترین مجازات‌ها برای قاچاقچیان و دلال‌ها و تلاش فوق‌العاده زیاد نیروهای مبارزه با مواد مخدر (نیروهای انتظامی و اعضای سایر سازمان‌ها) توانسته‌ایم در سال ۱۰ تا ۱۵ درصد تریاک و هروئینی را که وارد کشور می‌شود کشف و ضبط کنیم. ۸۵ تا ۹۰ درصد بقیه متأسفانه توسط هم‌میهنان عزیزمان مصرف می‌شود.

به راه‌حل‌های جدید بیندیشیم

به طور خلاصه حاصل بیست سال مبارزه با مواد مخدر عبارت است از:

- افزایش روند اعتیاد، (به روایتی در حال حاضر بیش از ۳/۲ میلیون معتاد)
- افزایش میزان مصرف، در حال حاضر مصرف حدود ۸۰۰ تن تریاک در سال،
- افزایش تعداد دلالتان، در حال حاضر

حدود ۸۰ هزار نفر در زندان،
- اهداء شهیدان بیشتر در امر مبارزه با مواد مخدر، تاکنون شهادت ۲۳۰۰ نفر از جوانمردان شجاع،

- مجلس آرا شدن مصرف مواد مخدر در جشنها و عروسی‌ها.

حال وقت آن رسیده است که اولیاء امور بنشینند و راه‌های نوبی را جستجو کنند. به باور گروهی از کارشناسان یکی از این راه‌ها می‌تواند آزاد کردن کنترل شده خرید و فروش مواد مخدر باشد. وقتی مواد مخدر (تریاک) آزاد شد، شاید دیگر آن حرص و ولعی که الان هست، وجود نداشته باشد.

به باور این کارشناسان، از آن جهت باید راه‌های جدیدی را جستجو کرد و معتادان را به زندان نینداخت و دلالتان و قاچاقچیان را اعدام نکرد، زیرا که متأسفانه در امر مبارزه با قاچاق مواد مخدر شکست خورده‌ایم. بسیاری از افراد معتاد، مریض هستند، نه مجرم. به جای معالجه، آنان را به زندان روانه می‌کنیم و یا به شورآباد می‌فرستیم و یا حالا برای خالی شدن زندان‌ها قصد داریم، آنان را به کار اجباری واداریم.

امروزه خرید و فروش و مصرف ماری جوانا و حشیش در آمستردام هلند آزاد است. در شهرهای بازل (سوئیس)، فرانکفورت (آلمان) و چند شهر دیگر اروپایی دولت سرنگهای مجانی در اختیار معتادان هروئینی قرار می‌دهد تا با استفاده از سرنگ دیگران مبتلا به بیماری ایدز نشوند.

مسؤولین امور باید بعد از بیست سال، کارنامه مبارزه با مواد مخدر را مورد بررسی قرار دهند و بپذیرند که در این راه ناموفق بوده‌ایم. باید راه‌های جدید را بیمود. دولت خود می‌تواند خرید و فروش مواد را کنترل کند. اگر داشتن، نگهداری و خرید و فروش مواد مخدر (تریاک) آزاد شود چه اتفاقی خواهد افتاد؟ آزاد شدن مواد مخدر سبب خواهد شد که قیمت آن سقوط کند، دیگر دلال و قاچاقچی وجود نداشته باشد. زندان‌ها از معتادان و دلالتان پر نباشند، و حرص و ولع در مصرف مواد مخدر کاهش یابد. البته کشور ما در برابر سازمان‌های بین‌المللی تعهداتی دارد که باید به آن‌ها عمل کند، اما کنترل خرید و فروش مواد توسط خود دولت حتماً چاره‌ای دارد که بتوان از بین تبصره‌ها و قوانین و کنوانسیون‌ها پیدا کرد. در این صورت دیگر لازم نخواهد بود نوک پیکان را ما در اینجا بشکنیم. بگذاریم خود اروپایی‌ها این کار را بکنند. □